

1 ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

УДК 37.017.613]-021.411

Белкова Тетяна

ORCID 0000-0001-9357-8941

Кандидат педагогічних наук,
докторант кафедри педагогіки педагогічного факультету,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
(м. Київ, Україна) E-mail: belkovato@ukr.net

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ»

У статті досліджено сучасні підходи до вдосконалення збереження та зміцнення здоров'я студентської молоді в умовах воєнної агресії в Україні. Слід зазначити, що, враховуючи реалії сьогодення, поняття «здоров'язбережувальне освітнє середовище», яке об'єднує всі напрямки діяльності закладу вищої освіти щодо формування, збереження та зміцнення здоров'я здобувачів, є надзвичайно актуальним.

У вирішенні цієї принципової проблеми велике значення має оздоровча діяльність сучасного закладу освіти. Тут закладається стрижень особистості, інтенсивно формуються основні соціальні установки, світоглядні основи, звички, розвиваються пізнавальні здібності, емоційно-вольова сфера, утверджуються різноманітні взаємини з навколишнім світом, життєві цінності, в тому числі здоров'я. Освітнє середовище, в основі якого лежать принципи збереження та зміцнення здоров'я здобувачів закладу та стимулювання позитивних процесів фізичного, інтелектуального, розумового та духовного розвитку особистості, назвали здоров'язбережувальним, а показниками його якості в системі освіти є динаміка стану здоров'я майбутніх фахівців, рівень підготовки та освіти. Рівень професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до формування здоров'язбережувального освітнього середовища є пріоритетною складовою успішності закладу вищої освіти, ефективності використання нових засобів навчання, що сприяють збереженню здоров'я здобувачів і відповідають вимогам часу.

Мета статті: теоретично обґрунтувати сучасні підходи до визначення сутності поняття «здоров'язбережувальне освітнє середовище» в закладі вищої освіти, що полягає в активізації професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації.

Методологія. Систематизація та вивчення наукових публікацій, аналіз наукової та навчально-методичної літератури, Інтернет-джерел, розкриття основних визначень досліджуваної проблеми, узагальнення та висновки.

Наукова новизна полягає у визначенні та уточненні поняття «здоров'язбережувальне освітнє середовище», яке виступає як категорія, в якій втілюються та закріплюються досягнення здорового способу життя в напрямку оздоровчо-реабілітаційної роботи, їх розуміння, вміле використання, засвоєння та застосування в практичній діяльності, що сприяє ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації.

Висновки. Автор статті приходить до висновку, що аналіз різноманітних сучасних підходів та літературних джерел щодо розуміння сутності такого поняття, як «здоров'язбережувальне освітнє середовище», дає змогу стверджувати, що воно поєднує в собі сукупність певних умов і здоров'язбережувальні педагогічні технології. Гігієнічні, психолого-педагогічні, організаційні, лікувальні, еколого-рекреаційні, освітні, фізкультурно-реабілітаційні, які забезпечують, вдосконалюють та виховують культуру здоров'я сучасного майбутнього фахівця.

Ключові слова: здоров'я, здобувач вищої освіти, заклад вищої освіти, здоров'язбережувальне освітнє середовище, майбутній фахівець з фізичної реабілітації, здоров'язбережувальні технології.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Діяльність сучасного закладу вищої освіти має вимірюватися не лише якістю освіти, а й безпекою і захищеністю здобувачів, турботою про їх здоров'я. Згідно Конституції України людина, її життя і здоров'я визнаються найвищою соціальною цінністю. Відповідно до «Державних вимог щодо процесу підготовки майбутніх фахівців» одним із важливих завдань сучасної освіти є «виховання свідомого ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших громадян, як найвищої цінності, формування гігієнічних навичок і засад здорового способу життя, збереження і зміцнення фізичного та психічного здоров'я молоді» [9, 126].

Враховуючи зниження рівня життя в Україні, внаслідок повномасштабного військового вторгнення Росії, погіршення екологічних умов, скорочення медичних і соціальних державних програм на перший план виступають проблеми фізичного здоров'я сучасної молоді. У загальному комплексі умов, які визначають рівень здоров'я сучасних здобувачів вищої освіти, першочергового значення має їх здоровий спосіб життя [11, 409].

Зосереджуємо увагу на важливості питання здоров'язбереження серед здобувачів закладів вищої освіти за напрямком реабілітації. Саме прагнучи стати реабілітологами і оберігати і відновлювати здоров'я інших, майбутні фахівці з фізичної реабілітації повинні бути, свого роду, прикладом щодо збереження та зміцнення здоров'я. Тому, одним із завдань закладу освіти є забезпечення кваліфікованої турботи про зміцнення і збереження фізичного і психічного здоров'я здобувачів вищої освіти, а також важливими є завдання навчити їх піклуватись про особисте здоров'я.

Здоров'язбережувальна діяльність фахівців фізичної реабілітації закладів освіти передбачає створення здоров'язбережувального середовища, що потребує осучаснення освітнього процесу професійної підготовки майбутніх фахівців (бакалаврів, магістрів) з фізичної реабілітації у закладах вищої освіти. Спрямованість даного процесу направлена на формування особистості, здатної творчо, змістовно і професійно виконувати роль координатора, організатора та менеджера у напрямку реабілітаційно-оздоровчої діяльності та формування в учасників освітнього процесу ціннісного ставлення до збереження здоров'я, раціонального способу функціонування організму [6, 91].

Слід зазначити, що, враховуючи реалії сьогодення, поняття «здоров'язбережувальне освітнє середовище», яке об'єднує всі напрямки діяльності закладу вищої освіти щодо формування, збереження та зміцнення здоров'я здобувачів, є надзвичайно актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом усього існування людства пріоритет проблеми здоров'я завжди набував національного значення. У сучасних умовах розвитку суспільства, що характеризується техногенним навантаженням на природу, глобальним погіршенням навколишнього середовища, загостренням суперечностей між результатами людської діяльності та закономірностями розвитку природи, питання здоров'язбереження є дуже актуальним. У вирішенні цієї принципової проблеми велике значення має оздоровча діяльність сучасного закладу освіти. Необхідно створити відповідні умови, досягти органічного поєднання освітнього та оздоровчого процесів. Свідома оцінка власних успіхів, грамотний вибір і визначення життєвих цілей особистістю, що розвивається, є основою ефективного впровадження здоров'язбережувальних технологій. Зосередимо свою увагу на створенні безпечних і нешкідливих умов, які б сприяли формуванню гармонійно розвиненої, фізично досконалої особистості з відповідальним ставленням до свого здоров'я та здоров'я оточуючих [10, 33].

Проблемі створення здоров'язбережувального освітнього середовища, що сприяє здоров'язбереженню здобувачів закладу освіти, присвячені наукові праці Т. І. Бережної, О. М. Волошиної, О. О. Єжової, Л. І. Іванової, В. І. Кириченко, О. І. Міхєєнко, В. М. Оржеховської, Т. Є. Федорченко та ін.

Здоров'язбереження стає стрижневою категорією багатьох науково-педагогічних досліджень початку ХХ ст. (Н. А. Башавець, Л. О. Белова, В. П. Горашук, М. В. Гриньова, Б. Т. Долинський, Л. І. Іванова, В. М. Лелека, С. А. Нікитенко, М. І. Сентизова та ін.). Узагальнення поглядів дослідників на сутність здоров'язбереження, наш власний досвід дозволяють визначити здоров'язбереження як педагогічний процес, спрямований на збереження і зміцнення здоров'я тих, хто навчається, формування мотивації на дотримання здорового способу життя, свідомого, відповідального ставлення до власного здоров'я та здоров'я довколишніх. Тобто здоров'язбереження в освітньому процесі – це діяльність, спрямована на збереження та зміцнення фізичного і психічного здоров'я його суб'єктів. Здоров'язбереження є результатом впливу педагогічних чинників освітнього процесу на збереження здоров'я його суб'єктів. Б. П. Джуринський вважає, що «здоров'язбережувальне освітнє середовище» – це цілеспрямована, професійно створена система дидактичних умов, що сприяє формуванню знань, умінь і навичок, розвитку творчого мислення та ціннісного ставлення до здоров'я і довкілля з урахуванням сприятливих фізичних, емоційних, інтелектуальних, соціальних і духовних чинників [5, 30].

Науковець Л. І. Іванова тлумачить поняття «здоров'язбережувальне освітнє середовище» як сукупність антропогенних, природних, культурних чинників, що сприяють задоволенню людиною власних потреб, здібностей, можливостей збереження здоров'я, взаємодії учнів і вчителя, результатом якого є засвоєння знань, умінь, навичок, способів творчої діяльності, системи цінностей і збереження здоров'я учасників освітнього процесу [7, 19].

В. М. Оржеховська у своїй науковій праці зазначає, що поняття «здоров'язбережувальне освітнє середовище» – це взаємозв'язок факторів, які сприяють розвитку особистості здобувачів освіти, формуванню потреби у здоровому способі життя через організацію простору навчання та вільного часу, залучення до моральних і екологічних цінностей, психологічний захист фізичного, психічного, соціального і духовного здоров'я учнів, попередження асоціальних станів [13, 30].

Здоров'язбережувальне освітнє середовище вчені трактують як сукупність антропогенних, природних, культурних факторів, які сприяють задоволенню людиною власних потреб, здібностей, можливостей збереження здоров'я та впровадження здоров'язбережувального навчання як процесу взаємодії суб'єктів навчання, результатом якого є засвоєння знань, умінь, навичок, способів творчої діяльності, системи цінностей і здоров'язбереження [8, 162].

Враховуючи вище сказане, освітнє середовище, в основі якого лежать принципи збереження та зміцнення здоров'я здобувачів закладу та стимулювання позитивних процесів фізичного, інтелектуального, розумового та духовного розвитку особистості, назвали здоров'язбережувальним, а показниками його якості в системі освіти є динаміка стану здоров'я майбутніх фахівців, рівень підготовки та освіти. Рівень професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до формування здоров'язберігаючого освітнього середовища є пріоритетною складовою успішності закладу вищої освіти, ефективності використання нових засобів навчання, що сприяють збереженню здоров'я здобувачів і відповідають вимогам часу.

Мета статті: теоретично обґрунтувати сучасні підходи до визначення сутності поняття «здоров'язбережувальне освітнє середовище» в закладі вищої освіти, що полягає в активізації професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації.

Методологією нашого дослідження є систематизація та вивчення наукових публікацій, аналіз наукової та навчально-методичної літератури, Інтернет-джерел, розкриття основних визначень досліджуваної проблеми, узагальнення та висновки.

Наукова новизна полягає у визначенні та уточненні поняття «здоров'язбережувальне освітнє середовище», яке виступає як категорія, в якій втілюються та закріплюються досягнення здорового способу життя в напрямку оздоровчо-реабілітаційної роботи, їх розуміння, вміле використання, засвоєння та застосування в практичній діяльності, що сприяє ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Здоров'язбережувальне освітнє середовище закладу освіти в загальному розумінні – це дотримання санітарно-гігієнічних норм, повітряного та світлового режимів та інше у всіх сферах організації життєдіяльності здобувачів в закладі вищої освіти. Одним із завдань закладу освіти є забезпечення кваліфікованої турботи про зміцнення і збереження фізичного і психічного здоров'я здобувачів. Для того, щоб здобувач закладу освіти зміг попіклуватись про своє здоров'я, фізичний розвиток, потрібно виробити в нього свідоме ставлення до життя як найвищого дару природи, пріоритету здоров'я як найважливішої людської цінності і здорового способу життя як фактора збереження та зміцнення її здоров'я, необхідною умовою цього є створення здоров'язбережувального середовища [14, 41].

На нашу думку, процес створення здоров'язбережувального освітнього середовища у закладі вищої освіти можна визначити як комплекс змін традиційної системи, націлених на підвищення ефективності діяльності щодо збереження і зміцнення життєздатності всіх учасників освітнього процесу у взаємозв'язку з корекцією їхньої внутрішньої картини здоров'я.

Як свідчать дослідження Н. А. Башавець, здоров'язбережувальне середовище закладу вищої освіти охоплює комплекс взаємопов'язаних санітарно-гігієнічних, медико-соціальних, психолого-педагогічних умов, що сприяють формуванню здорового способу життя, збереженню здоров'я здобувачів і викладачів під час освітнього процесу. Науковець зазначає, що вища освіта є останньою ланкою освіти перед професійною діяльністю фахівця, тому, поки здобувачі оволодівають спеціальністю фізичного реабілітолога, треба завдяки цілеспрямованому педагогічному впливові націлити їх на формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації, щоб сформувати їх настанову та потребу у здоров'язбереженні, яка буде світоглядною основою самореалізації в їхній подальшій професійній та більш продуктивній особистій життєдіяльності [1, 215].

Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності повинна враховувати причинно-наслідкові зв'язки і залежності, які проявляються у формі провідних тенденцій та визначають стратегію цього процесу, серед яких:

– *гуманізація* – залежність процесу професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувального освітнього середовища у закладі вищої освіти від ступеня спрямованості освітнього процесу на особистість здобувача вишу, орієнтацію на особистісну компоненту професійної підготовки;

– *фундаменталізація* – перерозподіл пріоритетів змісту професійної підготовки із вузько-спеціальних, спеціалізованих компонентів знань на загальнонаукові і загальноспеціальні, які є основою професіоналізму майбутніх фахівців з фізичної реабілітації;

– *гуманітаризація*, яка викликана зміною ролі вищої школи як соціального інституту, який сьогодні покликаний готувати широкоосвічених особистостей з високим рівнем загальної культури, активною громадською позицією;

– така тенденція означає необхідність *підвищення загальнокультурного рівня* майбутніх фахівців з фізичної реабілітації;

– *імператив неперервності освіти*, який корінним чином змінює роль вищої школи, цілі її діяльності і функції, парадигму освіти «на все життя» на освіту «через все життя»;

– *міждисциплінарний та інтернауковий характер знань* в сучасних освітніх системах, зумовлений системністю і глобальністю соціальних та професійних проблем, переважно синтетичним характером розвитку сучасної науки і практики;

– *інтелектуалізація*, яка реалізується через форми проблемного, активного, розвивального навчання, в діяльнісному підході та інших формах навчальної діяльності, яка має методичний базис, складений пріоритетом стимулювання інтелектуальної діяльності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації;

– *динамізація* – необхідність перманентного реагування системи професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації на всі зміни соціально-професійної практики, а також на прогресивні зміни внутрішніх сторін діяльності вищої школи, яка передбачає постійне трансформування змісту освіти, методичного апарату та інших характеристик її діяльності [2, 18].

Під час професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до формування здоров'язбережувального освітнього середовища особлива увага приділяється таким проблемам, як: закономірності розвитку і саморозвитку людини; суб'єктивні та об'єктивні фактори, що сприяють і перешкоджають збереженню здоров'я; самоосвіта, самоорганізація і самоконтроль у галузі збереження здоров'я; самовдосконалення, самокорекція і самоорганізація своїх вчинків і дій під впливом нових вимог професії, суспільства, розвитку науки, культури; усвідомлення своїх здібностей і можливостей, переваг і недоліків своєї діяльності із здоров'язбереження.

У змісті цього процесу домінує формування орієнтації на збереження здоров'я через систему переконань, норм, правил, ідеалів, соціально значущих відносин, установок, мотивів, способів і правил здоров'язбережувальної поведінки. Вищезазначений педагогічний процес, його мета, завдання, зміст, форми і методи обумовлені соціально-економічними потребами суспільства у здорових, працездатних фахівцях. З урахуванням викладених позицій ми визначили взаємовплив сучасних тенденцій функціонування вищої школи на формування вимог щодо професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації (рис. 1).

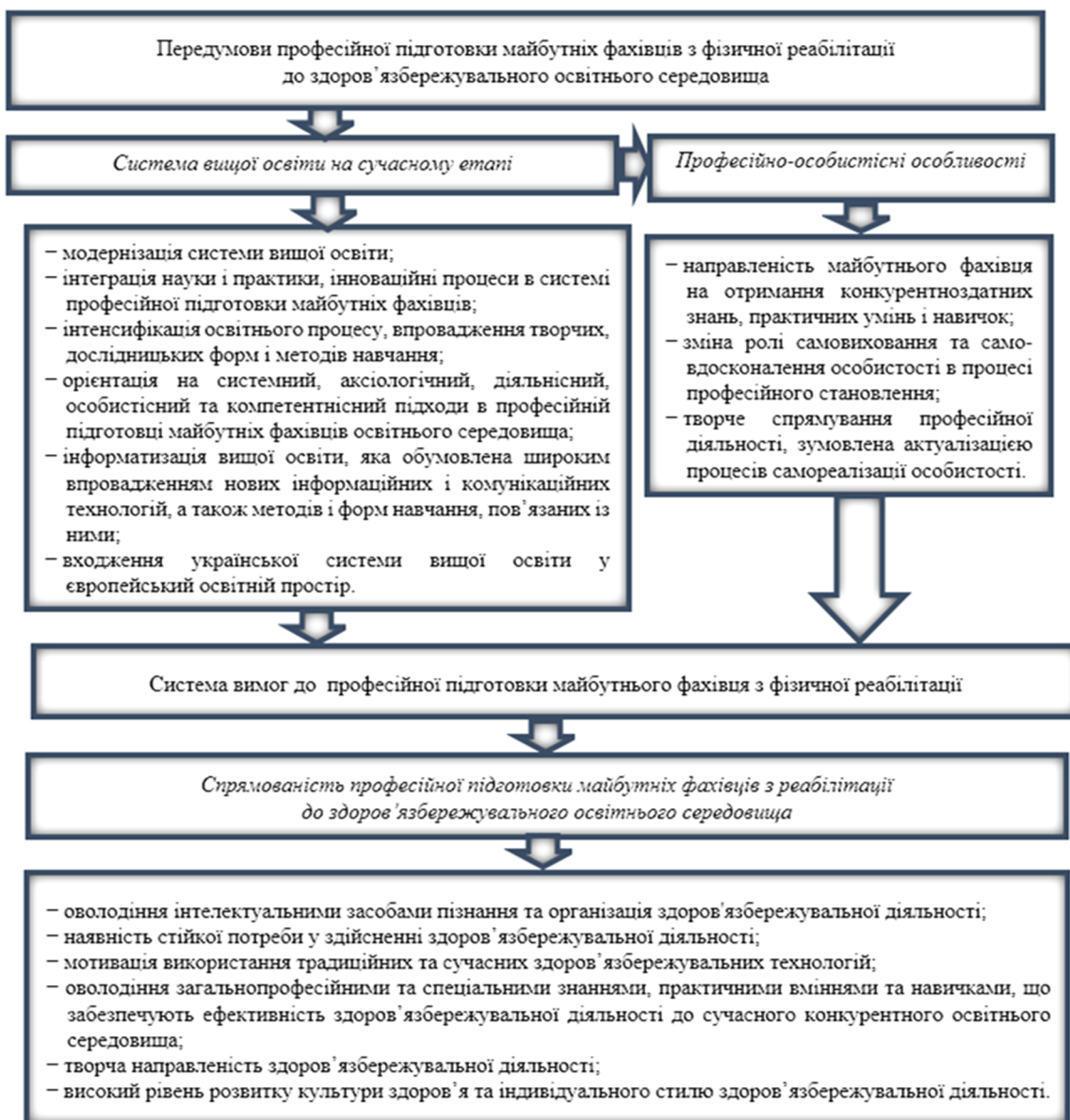

Рис. 1. Взаємовплив сучасних тенденцій функціонування вищої школи на формування вимог щодо професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації

Тобто в цілісному педагогічному процесі заняття з теоретико-гуманітарного циклу, а саме: педагогіки, медицини, психології, біології, гігієни, культурології, фізичного виховання та створене здоров'я-збережувальне освітнє середовище мають освітньо-розвивальний характер і спрямовані на отримання особистісно-свідомого (високого) рівня культури здоров'язбереження, як світоглядної орієнтації майбутніх фахівців з фізичної реабілітації.

Зокрема, забезпечення здоров'язбережувального середовища для здобувачів з метою подальшого формування у них здоров'язбережувальної компетентності передбачає вирішення таких основних завдань: упровадження здоров'язбережувальних технологій в освітній процес; раціональна організація освітнього процесу; гігієнічний контроль інноваційних методів і засобів навчання та виховання. Здоров'язбережувальне виховання в умовах університетської освіти повинно здійснюватися на всіх рівнях від ректора до здобувача закладу вишу. Суб'єктами управління цього процесу будуть виступати: ректор (ціннісно-методологічний рівень); проректор, декан (організаційно-педагогічний); завідувач кафедри, професор (технологічний); доцент (методичний); викладач, куратор (психолого-педагогічний); здобувач (рефлексивний).

Головним призначенням професійної підготовки майбутнього фахівця з фізичної реабілітації до формування здоров'язбережувального освітнього середовища є організація практичної діяльності, спрямованої на виявлення рухових дисфункцій та визначення рухового потенціалу для подальшого відновлення порушених функцій організму особистості засобами фізичної терапії та реабілітації, в тому числі технічними та біотехнічними. Але слід звернути увагу на те, що під час проведення реабілітації необхідно, в якійсь мірі, проводити й інші види терапії (трудова, соціальна, психолого-педагогічна), тому, повний курс з фізичної реабілітації можливий лише за умови комплексного підходу у використанні здобутих знань та вмінь здобувачами закладу вищої освіти реабілітологічного профілю. Адже професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації виходить за рамки традиційної педагогічної діяльності, об'єднуючи в собі як мінімум три великих галузі знань: фізичну культуру, медицину, спеціальну (корекційну) педагогіку, які спрямовані на досягнення однієї мети – сприяння життєдіяльності особистості з обмеженими можливостями в її соціальній адаптації та інтеграції засобами фізичної реабілітації [12, 480].

У галузі фізичної реабілітації особливе зацікавлення викликають різні види технологій, а саме: гігієнічні, психолого-педагогічні, організаційні, лікувальні, еколого-рекреаційні, освітні, фізкультурно-реабілітаційні, які забезпечують, вдосконалюють та виховують культуру здоров'я сучасного майбутнього фахівця [15, 78].

Формування здоров'язбережувального освітнього середовища потребує впровадження в освітній процес закладу вищої освіти здоров'язбережувальних технологій, які є важливою складовою цього процесу і передбачають взаємозв'язок і взаємодію всіх факторів педагогічного процесу, спрямованих на збереження та зміцнення здоров'я здобувачів вищої освіти.

О. М. Вашенко вказує на те, що здоров'язберігаюча педагогіка не може бути представлена як певна освітня технологія. Водночас поняття «здоров'язбережувальні технології» об'єднує всі напрямки діяльності закладу вишу щодо формування, збереження та зміцнення здоров'я здобувачів [4, 120].

Ми погоджуємося з думкою вченої Т. Є. Бойченко, сутність здоров'язбережувальних технологій полягає в проведенні відповідних коригувальних, психолого-педагогічних, реабілітаційних заходів з метою поліпшення якості життя особистості, формування більш високого рівня її здоров'я, навичок здорового способу життя, забезпечення професійної діяльності [3, 2].

На нашу думку, здоров'язбережувальне освітнє середовище – це середовище, в якому створюються такі умови, за яких особистість може усвідомити цінність свого здоров'я, опанувати засоби його збереження і навчитися способам саморегуляції, що дозволяє їй зберегти здоров'я.

Діяльність вищої освіти щодо збереження та зміцнення здоров'я здобувачів вважається повноцінною та ефективною лише тоді, коли здоров'язбережувальні та здоров'яформуючі технології повноцінно й професійно поєднані в єдину систему.

Таким чином, здоров'язбережувальна діяльність у вищій освіті реалізується на філософсько-педагогічному, психофізіологічному, соціальному, екологічному, медико-біологічному підходах, що передбачає участь всіх учасників освітнього процесу, спрямовану на психофізичну та соціальну їх адаптацію, з використанням спеціального комплексного технологічного підходу.

Висновки. Модернізація української освіти та психолого-педагогічні дослідження актуалізують питання про необхідність пріоритетності завдань зміцнення здоров'я нації, зниження її захворюваності через формування мотивації до здорового способу життя, створення у закладах вищої освіти певних умов для ефективного здійснення здоров'язбережувальної діяльності всіх учасників освітнього процесу.

Освітнє середовище, що ґрунтується на засадах збереження, зміцнення здоров'я та стимулювання позитивних процесів фізичного, інтелектуального, розумового, духовного розвитку особистості, називають здоров'язбережувальним, а показниками його якості в системі освіти є динаміка стану здоров'я, статус претендентів, рівень їх підготовки та освіти.

На основі аналізу різноманітних сучасних підходів та науково-методичних літературних джерел щодо розуміння сутності такого поняття, як «здоров'язбережувальне освітнє середовище», дозволяє стверджувати, що воно поєднує в собі сукупність певних умов і здоров'язбережувальні педагогічні технології. Гігієнічні, психолого-педагогічні, організаційні, лікувальні, еколого-рекреаційні, навчально-

виховні, фізкультурно-реабілітаційні, які забезпечують, вдосконалюють та виховують культуру здоров'я сучасного майбутнього фахівця.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у більш докладній розробці методики впровадження здоров'язбережувальних технологій у процес професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувального освітнього середовища.

References

1. Башавець Н. А. Теоретико-методичні засади формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації студентів вищих економічних навчальних закладів. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського*. 2011, №1-2. С. 212–222. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/punpu_2011_1-2_38
Bashavets, N. A. (2011). Teoretyko-metodolohichni zasady formuvannya kul'tury zdorov'ya yak svitohlyadnoyi oriyentatsiyi studentiv vyshchyykh ekonomichnykh navchal'nykh zakladiv [Theoretical and methodological principles of the formation of a culture of health care as a worldview orientation of students of higher economic educational institutions]. *Naukovyy visnyk Pivdenoukrayins'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushyns'koho – Scientific Bulletin of the South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky*. 1-2. 212–222. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/punpu_2011_1-2_38 [in Ukrainian].
2. Белікова Н. О. Концептуальні підходи до формування готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2012. №1. С. 17–21.
Belikova, N. O. (2012). Kontseptual'ni pidkhody do formuvannya hotovnosti maybutnikh fakhivtsiv z fizychnoyi reabilitatsiyi do zdorov'yazberezhual'noyi diyal'nosti [Conceptual approaches to the formation of readiness of future physical rehabilitation specialists for health-preserving activities]. *Pedahohika, psykhohohiya ta medyko-biolohichni problemy fizychnoho vykhovannya i sportu – Pedagogy, psychology and medical and biological problems of physical education and sports*. 1. 17–21. [in Ukrainian].
3. Бойченко Т. Валеологія – мистецтво бути здоровим. *Здоров'я та фізична культура*. 2005, № 2. С. 1–4.
Boychenko, T. (2005). Valeolohiya – mystetstvo buty zdorovym [Valeology – the art of being healthy]. *Zdorov'ya i fizychna kul'tura – Health and physical culture*. 2. 1–4. [in Ukrainian].
4. Ващенко О. М. Педагогічні умови організації здоров'язбережувального середовища початкової школи. *Педагогіка здоров'я*. Том 1. Чернігів: Чернігівський національний технологічний університет, 2017. С. 119–125.
Vashchenko, O. M. (2017). Pedahohichni umovy orhanizatsiyi zdorov'yazberezhual'noho seredovyshecha pochatkovoyi shkoly [Pedagogical conditions for the organization of a health-preserving environment of an elementary school]. *Pedahohika zdorov'ya – Health pedagogy*. Chernihiv, Ukraine: Chernihiv National Technological University. 1. 119–125. [in Ukrainian].
5. Джури́нський П. Б. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної професійної діяльності : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2013. 43 с.
Djurnynskiy, P. B. (2013). Teoretychni i metodychni zasady pidhotovky maybutnikh uchyteliv fizychnoyi kul'tury do zdorov'yazberezhual'noyi profesiynoyi diyal'nosti [Theoretical and methodical principles of training future physical culture teachers for health-preserving professional activities]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Odesa, Ukraine. 43. [in Ukrainian].
6. Джури́нський П. Б., Харасанджианц О. Г. Понятійний контент зі здоров'язбережувальної діяльності фахівців із фізичної культури і спорту. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Випуск 3 (144), Одеса, 2023. С. 90–95. URL: <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2023-3-14>
Dzhurnynskiy, P. B., Kharasandzhants, O. G. (2023). Ponyatiynnyy kontent zi zdorov'yazberezhual'noyi diyal'nosti fakhivtsiv iz fizychnoyi kul'tury i sportu. [Conceptual content on health-preserving activities of specialists in physical education and sports] *Naukovyy visnyk Pivdenoukrayins'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushyns'koho – Scientific Bulletin of the South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky*. Odesa, Ukraine. 3 (144). 90–95. Retrieved from: <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2023-3-14> [in Ukrainian].
7. Іванова Л. І. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до роботи з учнями з відхиленнями у стані здоров'я: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ. 2014. 40 с.
Ivanova, L. I. (2014). Teoretychni i metodychni zasady profesiynoyi pidhotovky maybutnikh uchyteliv fizychnoyi kul'tury do roboty z uchnyamy z vidkhylennyamy u stani zdorov'ya [Theoretical and methodical principles of professional training of future physical education teachers to work with students with health disorders]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kyiv, Ukraine. 40. [in Ukrainian].

8. Калінічева Г. І. Худoley В. Ю., Чікарькова М. Ю. Університет у сучасному суспільстві: місія, проблеми, виклики: колективна монографія. Чернігів: ЧНТУ. 2019. 252 с.
Kalinicheva, H. AND. Khudoley, V. Yu., Chikarkova, M. Yu. (2019). University in suchasnomu suspil'stvi: misiya, problemy, vyklyky [University in modern society: mission, problems, challenges]: kolektyvna monohrafiya. Chernihiv, Ukraine: ChNTU. 252. [in Ukrainian].
9. Коцур Н. І. Здоров'язберігальні технології у процесі підготовки майбутніх фахівців. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. 2011. №21. С. 124–128.
Kotsur, N. I. (2011). Zdorov'yazberihal'ni tekhnolohiyi u protsesi pidhotovky maybutnikh fakhivtsiv [Health care technologies in the process of training future specialists]. *Humanitarnyy visnyk DVNZ «Pereyaslav-Khmel'nyts'kyu derzhavnyu pedahohichnyu universytet imeni Hryhoriya Skovorody»* – *Humanitarian Bulletin of the Pereyaslav-Khmelnytskyi State Pedagogical University named after Hryhoriy Skovoroda*. 21. 124–128. [in Ukrainian].
10. Кутасевич В. Д. Сучасні підходи до створення здоров'язбережувального освітнього середовища в школі. *Формування інноваційного здоров'язбережувального освітнього середовища: досвід проектування і реалізації: матеріали круглого столу / упоряд. Н. А. Поліщук*. Луцьк: ВІППО, 2018. С. 32–39.
Kutasevich, V. D. (2018). Suchasni pidkhody do stvorennya zdorov'yazberezhual'noho osvith'oho seredovyscha v shkoli [Modern approaches to creating a health-preserving educational environment at school]. *Formuvannya innovatsiynoho zdorov'yazberezhual'noho osvith'oho seredovyscha: dosvid proektuvannya i realizatsiyi: materialy kruhloho stolu – Formation of an innovative health-preserving educational environment: design and implementation experience: materials of the round table*. Edited. N. A. Polishchuk. Lutsk, Ukraine: VIPPO. 32–39. [in Ukrainian].
11. Лук'янова О. М. Медико-соціальні аспекти збереження здоров'я студентів, забезпечення їхнього гармонійного фізичного та інтелектуального розвитку. *Журнал АМН України*. 2001, Т.7, №3. С. 408–417.
Lukyanova, O. M. (2001). Medyko-sotsial'ni aspekty zberezheniya zdorov'ya studentiv, zabezpechennya yikhnoho harmoniynoho fizychnoho ta intelektual'noho rozvytku [Medical and social aspects of preserving the health of students, ensuring their harmonious physical and intellectual development]. *Zhurnal AMN Ukrayiny – Journal of the Academy of Medical Sciences of Ukraine*. 7. 3. 408–417. [in Ukrainian].
12. Мухін В. М. Фізична реабілітація: підручник : 3-тє вид., переробл. та доповн. Київ: Олімп. л-ра, 2009. 488 с.
Mukhin, V. M. (2009). Fizychna reabilitatsiya: pidruchnyk: 3-tye vyd., pererobl. ta dopovn. [Physical rehabilitation: textbook: 3rd ed., revised. and additional] Kyiv, Ukraine: Olimp. I-ra. 488. [in Ukrainian].
13. Оржеховська В. М. Здоров'язбережувальне навчання і виховання: проблеми, пошук. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2011. № 4. С. 29–31.
Orzhekhovska, V. M. (2011). Zdorov'yazberezhual'ne navchannya i vykhovannya: problemy, poshuk [Health education and upbringing: problems, search]. *Naukovi zapysky NDU yim. M. Hoholya. Psykholoho-pedahohichni nauky – Scientific notes of the NSU to them. M. Gogol. Psychological and pedagogical sciences*. Vol. 4. 29–31. [in Ukrainian].
14. Сучасні підходи до створення здоров'язбережувального середовища дошкільного навчального закладу: матеріали обл. Інтернет-конф. Черкаси: Вид-во ОІПОПП, 2016. 70 с.
Suchasni pidkhody do stvorennya zdorov'yazberezhual'noho seredovyscha doshkil'noho navchal'noho zakladu (2016): materialy obl. Internet-konf. [Modern approaches to creating a health-preserving environment of a preschool educational institution: materials of the regional Internet conf.]. Cherkasy, Ukraine: Vyd-vo OIPOP. 70. [in Ukrainian].
15. Черненко Л. П. Використання здоров'язберігаючих технологій з метою формування пріоритетів щодо здорового способу життя. *Науковий простір: актуальні питання, досягнення та інновації: Міжнародна науково-практична конференція здобувачів освіти та молодих вчених: тези*. Вінниця: Вінницький кооперативний інститут, 2021. С. 77–79.
Chernenko, L. P. (2021). Vykorystannya zdorov'yazberihayuchykh tekhnolohiy z metoyu formuvannya priorytetiv shchodo zdorovoho sposobu zhyttya [Use of health-preserving technologies for the purpose of forming priorities for a healthy lifestyle]. *Naukovyy prostir: aktual'ni pytannya, dosyahnennya ta innovatsiyi: Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiya zdobuvachiv osvity ta molodykh vchenykh: tezy – Scientific space: current issues, achievements and innovations: International scientific and practical conference of education seekers and young scientists: theses*. Vinnytsia, Ukraine: Vinnytskyi kooperatyvnyi instytut. 77–79. [in Ukrainian].

Belkova T.

ORCID 0000-0001-9357-8941

PhD in Pedagogical Sciences,
Doctoral student of the Department of Pedagogy,
Faculty of Pedagogy Ukrainian State,
University named after Mykhailo Drahomanov
(Kyiv, Ukraine) E-mail: belkovato@ukr.net

MODERN APPROACHES TO DETERMINING THE ESSENCE OF THE CONCEPT «HEALTHY EDUCATIONAL ENVIRONMENT»

The article examines modern approaches to improving the preservation and strengthening of the health of student youth in the conditions of military aggression in Ukraine. It should be noted that, taking into account the realities of today, the concept of «health-preserving educational environment», which unites all areas of activity of a institution higher educational regarding the formation, preservation and strengthening of the health of students, is extremely relevant.

In solving this fundamental problem, the health-improving activity of a modern institution educational is of great importance. Here the core of the personality is laid, basic social attitudes, worldview foundations, habits are intensively formed, cognitive abilities, emotional and volitional sphere are developed, various relationships with the surrounding world, life values, including health, are established. The educational environment, which is based on the principles of preserving and strengthening the health of the students of the institution and stimulating positive processes of physical, intellectual, mental and spiritual development of the individual, was called health-preserving, and indicators of its quality in the education system are the dynamics of the health of future specialists, level of training and education. The level of professional training of future specialists in physical rehabilitation for the formation of a health-preserving educational environment is a priority component of the success of a institution higher educational, the effectiveness of the use of new teaching aids that contribute to the preservation of the health of students and meet the requirements of the time.

The purpose of the article: *to theoretical substantiate modern approaches to defining the essence of the concept of «health-preserving educational environment» in a institution higher educational, which consists in intensifying the professional training of future specialists in physical rehabilitation.*

Methodology. *Systematization and study of scientific publications, analysis of scientific and educational literature, Internet sources, disclosure of the main definitions of the problem under study, generalizations and conclusions.*

The scientific novelty *consists in defining and clarifying the concept of «health-preserving educational environment», which acts as a category in which the achievements of a healthy lifestyle in the direction of health and rehabilitation work are embodied and consolidated, their understanding, skillful use, assimilation and application in practical activities, which contributes to the effectiveness of the professional training of future specialists in physical rehabilitation.*

Conclusions. *The author of the article comes to the conclusion that the analysis of various modern approaches and literary sources regarding the understanding of the essence of such a concept as «health-preserving educational environment» makes it possible to assert that it combines a set of certain conditions and health-preserving pedagogical technologies. Hygienic, psychological-pedagogical, organizational, medical, ecological-recreational, educational, physical culture-rehabilitation, which provide, improve and educate the health culture of the modern future specialist.*

Key words: *health, acquirers, institution higher educational, health-preserving educational environment, future specialist in physical rehabilitation, health-preserving technologies.*

Стаття надійшла до редакції 01.11.2024 р.

Рецензент: доктор медичних наук, професор В. М. Сокрут